

A százéves H-S-C-S márkanév nyomában

A dél-németországi Moosbeurenből (Württemberg tartomány) származó lakatosmester, **Matthias Hofherr (1829-1909)** – akit itthon a gazdaközönség Hofherr Mátyásként ismert meg – sikertörténete voltaképpen 1869-ben kezdődött, amikor megannyi nyugat-európai szakmai tapasztalattal a tarsolyában szülőhazájának búcsút intve, Bécsben „**M. Hofherr**” néven saját üzemet alapított.

Kezdetben angol mintára készült – Walter A. Wood rendszerű – fogatos aratógépekre helyezte a hangsúlyt. Ezután a gyártmányiskálát kibővítette számos mezőgazdasági géppel és eszközzel. Hofherr a megbízható termékeit rendre bemutatta a jelentősebb osztrák és magyar gépiállításokon. A bécsi üzem hirdetései már megjelentek a magyarországi gazdasági szaklapokban is. Az 1879. évi gyári prospektusok tanúsága szerint már szinte minden mezőgazdasági gépet és eszközt meg lehetett vásárolni.

1881-ben Hofherr Mátyás üzleti kapcsolatot teremtett az osztrák fővárosban élő magyar származású **Schrantz János-sal (1830-1902)**, és a tizenkét évig működő egyéni vállalata társas céggé alakult át.

1883-ban a bécsi gyárüzem új részleggel bővült. Kezdetét vette a gőzlokomobílok, valamint a hozzájuk tartozó favázás cséplőgépek gyártása. A „tüzes gépek”-kel hajtott cséplők néhány esztendő alatt elterjedtek Közép-Európában. Két

A HSCS levélpapírosának fejléce (1937)

évvel később a budapesti országos kiállításán a Hofherr-Schrantz cég több külföldi mezőgazdasági gépgyárral egyetemben nagy sikerrel mutatta be a „földművelési ipar” termékeit.

1888-ban Hofherrék Budapesten a „Váci-körút”-on, amely a későbbiekben a „Vilmos-császár út” nevet kapta (ma Bajcsy-Zsilinszky út) „**Hofherr és Schrantz Gazdasági Gépgyár és Vasöntöde**” néven fiókvállalatot létesítettek, amely később önálló céggé alakult. (Ezen vállalkozásban Hofherr Mátyás és két fia – Rudolf és Albert –, továbbá Schrantz János volt érdekelt.) A gyártulajdonosok elhatározták, hogy a századfordulón a bécsi anyavállalatnál nagyobb gyárüzemet alapítanak a magyar főváros tőszomszédságában.

A választás Kispestre esett (Ez időben Kispeszt még önálló település volt, közigazgatásilag nem tartozott Budapesthez.) Az Üllői út mentén húzódó tízhektáros terület – a vasúti csatlakozás lehetőségével – ideális helyszínnek bizonyult. Az alapkövetétel 1900-ban történt meg. Egy esztendővel később a kispesti Hofherr-Schrantz gyárüzem megépült, és megkezdődött a mezőgazdasági gépek és eszközök gyártása. Hofherr Mátyás legidősebb fiát, Rudolfot bízta meg a gyár üzembe helyezésével, amelynek a vezetését 1902-ben öccse, Albert vette át. **Hofherr Albert** kiváló munkatársával, **Schön Frigyes** mérnökkel, majd műszaki igazgatóval a Hofherr műveket három évtized alatt világhírnévre emelte.

Az első plakát a HSCS nyersolajtraktorról (1929)
(Gönczi-Gebhardt Tibor grafikája)

Stabil motorok és lokomobílok gyártmányismertetője (1941)
(Gönczi-Gebhardt Tibor grafikája)

Hofherr „Hungária” traktoreke prospektusa (1943)

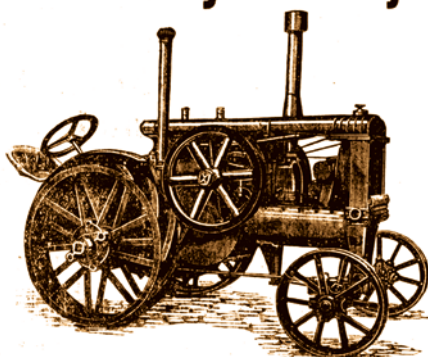

Szelepnélküli nyersolajtraktorok

22—24 HP

Üzemük olcsó
mert
nyersolajjal járnak

Kezelésük egyszerű
mert
egyhengeresek

30—32 HP

Tartósak
mert
fordulatuk alacsony

Üzembiztosak
mert
izzófejesek

HOFHERR-SCHRANTZ-CLAYTON-SHUTTLEWORTH R.T.

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 57. sz.
Fiókok: Győr, Kaposvár, Békéscsaba

Újsághirdetés (1926)

1908-ban a kispesti gyár részvénytársasággá alakult, és létrejött a Hofherr és Schrantz Magyar Gépgyári Művek RT és a gyártás minden mezőgazdasági gépre és eszközre kiterjedt. Egy esztendővel később Hofherr Mátyás, a legendás gyáralapító és gyáriparos sokoldalú, sikerekben gazdag életpályája nyolcvanéves korában bekövetkezett halálával ért véget. Derék utódai és fáradhatatlan munkatársai méltó folytatói lettek a mezőgazdasági gépgyártásnak.

1912-ben, száz esztendővel ezelőtt a gyár tulajdonosai megvásárolták a jó hírű angol gyár – a „Clayton & Shuttleworth Ltd” – európai telepeit, és a cég neve „Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek R.T.”-re (H-S-C-S) változott. Ettől kezdve a H-S-C-S név fogalom lett a mezőgazdasági gépgyártásban.

A Hofherr gyárium vezetése már az első világháború előtt elhatározta, hogy a külföldi traktorok képviselte helyett megindítja a hazai traktorgyártást. Az időközben kitört háború azonban érthető módon késleltette a megvalósítást. **Sevin Henrik**, a gyár alkalmazásában tevékenkedő jeles gépészmérnök, aki a H-S-C-S történetét részletesen feldolgozta, az 1944-ben megjelent könyvében a kispesti traktorgyártás kezdetéről így írt:

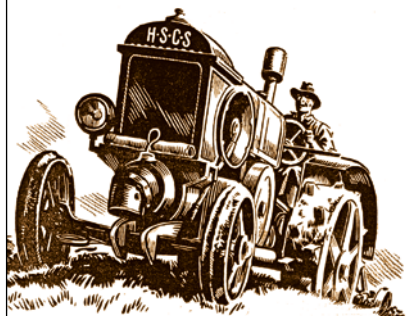
„A hazai viszonyok tekintetbevételével határozni kellett, hogy a gyártás a többféle rendszer közül melyikre állítandó át. A választás az akkor még úgyszólván ismeretlen egyhengeres, izzófejes traktorra esett. A választás szerencsés volt, amit legkésebben bizonyít a HSCS traktoroknak az elmúlt két évtized alatt befutott

pályája. A magyar traktor gyorsan terjedt nemcsak itthon.(...) Az erőgép kérdése hazánkban a HSCS traktorral éppen úgy mint 70 évvel ezelőtt a gőzlokomobillal hosszú időre a lehető legjobban oldódott meg.”

A „H-S-C-S Magyar Gépgyári Művek R.T.” az első világháború után Magyarország legnagyobb mezőgazdasági gépgyárává fejlődött. Gyártmányai az összes mezőgazdasági gépet (beleértve a malomgépeket is) és eszközt magába foglalták. A kispesti gépgyár fényes sikerét bizonyította hatékony exporttevékenysége. Különösen az üzembiztos, egyhengeres, izzófejes traktorok hódították meg a külföldi vásárlókat. Észak-Amerikát kivéve a világ minden részébe eljutottak a H-S-C-S márka védjeggyel forgalmazott erő- és munkagépek.

A Hofherr gyár különös hangsúlyt helyezett gyártmányai ismertetésére, kiállításokra, mezőgazdasági gépbemutatókra, a jó reklám propagandára. Kiváló grafikusok, reklámszakemberek, a több nyelven készült nívós plakátok, gyártmányismertetők jelentették a cégnek a jó hírverést. Külön említést érdemel Gönczi-Gebhardt Tibor grafikus művészi tevékenysége, a mezőgazdasági gépek és eszközök tökéletes ábrázolása a kiadott prospektusokon. A kispesti vállalat 1926-tól 1931. decemberig Mezőgazdasági Gépészet címmel havonta jelentetett huszonháromezer példányban ingyenes szaklapot, amely a legújabb erő- és munkagépek ismertetése mellett hasznos tanácsokkal látta el olvasóit. A fent említett gépészeti lap, a honi traktorgyártásról az 1929. évi 3. számában többek között ezt

12évi tapasztalat bizonyítja:
HSCS
nyersolaj-acéltraktor
maradandó leltári értéket képvisel

Újsághirdetés (1937)

írta: „Az az áttűtő siker, amelyet az eredeti úton haladó, speciálisan a magyar viszonyok számára készült hazai gyártmányú kétütemű nyersolaj traktor elért, egyike a magyar ipari termelés legnagyobb eredményeinek.”

A H-S-C-S cég azok részére, akik „az egyhengeres kétütemű nyersolajtraktorok szerkezetét és kezelését alaposan meg akarták ismerni”, díjmentes „traktor-kezelési gyakorlat”-ot szervezett.

A második világháború pusztító vihára azonban legnagyobb hazai mezőgazdasági gépgyárunkat sem kerülte el. A bombatalálatok és belővések következtében a gyártelep pótolhatatlan veszteséget szenvedett. Évekig tartott az újjáépítés, a megromlódott épületek helyreállítása, a termelés beindítása. A kormány 1948-ban államosította az egész világon jól ismert márkanévű gyárat. Egy esztendővel később a gyár új vezetői profiltisztításra hivatkozva – még a háború előtt konstruált G-35 és GS-35 típusú izzófejes Hofherr traktorokat kivéve – nemes egyszerűséggel beszüntették a mezőgazdasági gépek és eszközök gyártását. Az új névvel – Vörös Csillag Traktorgyár – bejegyzett vállalat 1956-ig még gyártotta a fent nevezett izzófejeseket, amelyeket még mindenki Hofherr traktor néven ismert. (A keleti blokk országaiba ezekből a háború után gyártott típusokból meglehetősen kevés darab jutott el.)

A száz éve született, világszerte ismertté vált „H-S-C-S Magyar Gépgyári Művek R.T.” legendás márkánév méltó elismerést szerzett hazánkknak.

Réz Gyula
muzeológus